

OCELÁŘSKÁ
UNIE

SVAZ VÝROBCŮ
VÁPNA
ČESKÉ REPUBLIKY

ASOCIACE SKLÁŘSKÉHO
A KERAMICKÉHO
PRŮMYSLU ČR

SVAZ CHEMICKÉHO
PRŮMYSLU ČR

CIHLÁŘSKÝ SVAZ
ČECH A MORAVY

SDRUŽENÍ VELKÝCH
SPOTŘEBITELŮ ENERGIE

ACPP

Brand of **lasselberg**group

Pohled českého průmyslu na ambici EU dosáhnout uhlíkové neutrality do roku 2050

Úvodem

Jako zástupci českého průmyslu vnímáme, že téma klimatické změny a boje proti ní se stalo politickým, společenským a mediálním fenoménem. Ambicí EU je jít příkladem a být světovým lídrem ve snižování emisí skleníkových plynů, což se jí bezpochyby daří. Evropská klimatická politika tak dlouhodobě a intenzívně ovlivňuje evropský a český průmysl. Protože se jako jeho zástupci podílíme na emisích skleníkových plynů a sami vnímáme důsledky a nebezpečí klimatické změny, chceme redukovat naši uhlíkovou stopu a nadále zodpovědně přistupovat k ochraně životního prostředí. **Chceme nicméně zabránit tomu, aby silící ambice EU způsobily postupnou likvidaci řady průmyslových odvětví, jež dlouhodobě a úspěšně investují do environmentálních opatření** (v období let 1993-2017 se v ČR investovalo do zlepšení kvality životního prostředí celkem 655 miliard Kč, z čehož 403 mld. Kč, tj. přes 60 %, zaplatily průmyslové firmy). **Takovou novou ambicí je z našeho pohledu dosažení uhlíkové neutrality do roku 2050.**

Rok 2050 a klimatická neutralita EU

Klimatická politika EU dnes určuje hlavní rámec pro opatření, jež rozhodnou o budoucnosti evropského a českého průmyslu. **EU dnes vypouští 9 % celosvětových emisí skleníkových plynů (podíl ČR na celkových emisích EU jsou asi 3 %), přičemž tento podíl se bude dále snižovat.** Pokud tedy ostatní

významní emitenti včetně USA, Číny či Indie nepřijmou podobně dalekosáhlá opatření jako EU, nebude dosaženo cílů Pařížské dohody. Hlavním zdrojem emisí je spalování fosilních paliv (cca 54 % emisí, bez dopravy), které se díky přijatým evropským opatřením dlouhodobě snižuje. **Samotné průmyslové procesy jsou zdrojem pouhých 8 % emisí skleníkových plynů v EU**, přičemž od roku 1990 do roku 2016 se objem emisí průmyslu snížil o 36 % (energetika o 32 %, EU celkově o 24 %).

Cíle a nástroje snižování emisí skleníkových plynů v EU. Ke snižování koncentrace uhlíku v atmosféře přispívá celá řada nástrojů a opatření odvislých od cílů EU, včetně těch pro zvyšování podílu obnovitelných zdrojů na výrobě elektřiny, energetických úspor či cirkulární ekonomiky. Hlavním nástrojem ke snižování emisí skleníkových plynů v průmyslu a energetice je od roku 2005 evropský systém obchodování s emisními povolenkami (EU ETS), jenž ale pokrývá necelou polovinu evropských emisí (vypouštěných z více než 11 000 zařízení), a jehož cílem je do roku 2030 snížit emise o 43 % oproti roku 2005. Obecným cílem EU je dosáhnout do roku 2030 snížení emisí skleníkových plynů o 40 % a do roku 2050 o 80-90 % oproti jejich objemu v roce 1990. Zejména díky intenzivní transformaci průmyslu, ke které v naší zemi docházelo od 90. let minulého století, nebude pro ČR problém splnit cíl do roku 2030 (již k roku 2017 snížila emise o 35 %). Do roku 2050 však ČR cílí na 80 % snížení, a to za pomoci naplňování velmi ambiciózních scénářů¹.

V listopadu 2018 zveřejnila Evropská komise návrh strategického plánu k dosažení uhlíkové neutrality EU do roku 2050 (Čistá planeta pro všechny, dále jen CPA). Komise deklarovala, že nejde o nastavení dalšího nového cíle, ale pouze o identifikaci cest vedoucích k uhlíkové neutralitě EU do třiceti let. Záměrem Komise je maximalizovat příspěvek EU v rámci celosvětového snahy omezit růst globální teploty na 1,5 °C v souladu s Pařížskou dohodou. **Uhlíková neutralita však vyžaduje nejen zavedení dalších politických a regulačních opatření a bezprecedentní transformaci takřka všech sektorů ekonomiky (tj. technologickou revoluci), ale předpokládá též změnu myšlení společnosti a zásadní změnu vzorců spotřebitelského chování.**

Vzhledem ke kladným ohlasům ze strany většiny velkých členských států, neziskového sektoru i médií se dá předpokládat, že se cíle CPA nakonec stanou přímo závaznými, a že budoucí evropské nástroje a opatření jim tedy budou přizpůsobovány, aniž by přitom byl brán dostatečně v potaz celkový světový přínos, ekonomičnost a technologická dostupnost. Nově zvolená předsedkyně Evropské komise navíc přislíbila, že bude ve svém působení prostřednictvím legislativních opatření usilovat o **naplnění cíle snížení emisí skleníkových plynů o 50-55 % již do roku 2030.**

Ve světle výše uvedeného je jisté, že se patrně nevyhneme postupné transformaci průmyslu, která již *de facto* započala. **Úplné naplnění cílů k roku 2050 (potazmo 2030) však předpokládá zásadní a totální transformaci českého průmyslu už do deseti až patnácti let. Pokud evropská a česká politická reprezentace současně nepřispěje k zachování jeho globální konkurenceschopnosti, bude čelit vážným existenčním problémům.** Vzhledem k vysokému podílu průmyslu na HDP v Česku by se to silně projevilo na zaměstnanosti včetně navazujících odvětví (zejména pak v průmyslových regionech), příjmech státního rozpočtu, výběru daní a sociální soudržnosti.

Právě teď je tedy třeba přemýšlet o dopadech evropské klimatické politiky na český průmysl a zajištění jeho dlouhodobé perspektivy a prosperity, která je pilířem prosperity ČR.

Jako zástupci různých průmyslových odvětví v souvislosti s uhlíkovou neutralitou:

Vítáme, že ČR zaujímá k nové strategii 2050 opatrný postoj a chce se i nadále soustředit na vlastní snahy o plnění národních cílů (tj. včetně volby národního energetického mixu). Vzhledem k současným, již tak ambiciózním cílům EU (a ČR) **budeme vnímat snahu o klimatickou neutralitu EU jako smysluplnou až ve chvíli, když si ostatní velcí emitenti skleníkových plynů za hranicemi Evropy stanoví podobně závazné cíle a přijmou taková opatření k jejich plnění, která lze monitorovat a vymáhat. V opačném případě se musí česká vláda i politická reprezentace EU zasadit o zavedení**

¹ Viz např. Politika ochrany klimatu v ČR.

opatření na ochranu českého a evropského průmyslu, což vnímáme jako urgentní a zcela oprávněný požadavek již dnes. To je základním předpokladem zachování konkurenceschopnosti (a tak i existence a prosperity) českého a evropského průmyslu.

Neskrýváme naše vážné obavy z budoucnosti:

- Politická podpora uhlíkové neutrality do roku 2050 ze strany většiny států EU a Evropského parlamentu patrně povede k **ignorování víceméně realistické pozice ČR a z původně nezávazné vize se nakonec patrně stane závazný cíl**, jehož naplnění bude vyžadováno bez hlubší analýzy proveditelnosti (včetně té na lokální úrovni), efektivity, přínosů a nákladů, vedlejších efektů atd.
- Dosažení neutrality v roce 2050 předpokládá **neuvěřitelně rychlou aplikaci mnohdy neprověřených postupů a technologií**, jež musí být vyzkoušeny a plošně nasazovány nejpozději kolem roku 2030, ne-li dříve. Dosavadní programy EU na podporu zavádění nízkouhlíkových inovací bohužel často nebyly úspěšné (viz např. NER300). **V řadě odvětví navíc bezuhlíkové technologie doposud neexistují.** Odhadnout provozní a investiční náklady zásadních inovací je téměř nemožné – předpokládáme ale, že budou extrémní;
- **CPA bude dalším zásahem do regulačního a politického rámce**, jehož součástí jsou často ve vzájemném konfliktu, což znesnadňuje dlouhodobé plánování českých firem;
- Obáváme se, že emise skleníkových plynů z členských států, které realisticky vzato nedokážou dosáhnout klimatické neutrality v roce 2050, **nebude z mnoha důvodů (kapacitních, infrastrukturních, technologických, ekonomických aj.) možné kompenzovat případným odstraňováním uhlíku z atmosféry (carbon sinks)** jinde v EU (např. zalesňováním či pomocí CCS). Po uhlíkové neutralitě do roku 2050 paradoxně volají i ty členské státy, jež už nyní neplní vlastní energeticko-klimatické cíle, včetně Německa, které bude mít problémy snížit emise o více než 80 %². **Kromě procesních emisí skleníkových plynů, jež jsou inherentní součástí fyzikálních procesů a chemických reakcí v průmyslu (např. při výrobě oceli, vápna či cementu), bude velmi obtížné či dokonce nemožné ve větší míře eliminovat či kompenzovat emise z letecké a námořní dopravy či zemědělství, které v Evropě produkuje více skleníkových plynů než průmyslové procesy. Sázka na přirozené propady těchto emisí (prostřednictvím lesů apod.) je nerealistická a technologie geologického ukládání uhlíku (CCS) by musela být masivně implementována během několika let včetně výstavby přeshraničních sítí pro přepravu CO₂.** To je vzhledem ke stavu vývoje této technologie krajně nepravděpodobné (sociální nepřijatelnost, ekonomická a energetická náročnost, nejistota ohledně dlouhodobé spolehlivosti). Podle posledních expertních zhodnocení se náklady na CCS v EU v současnosti pohybují v rozmezí 70 až 140 eur/t CO₂. Ani současný růst poplatků za emise skleníkových plynů tak ve výsledku neposkytuje dostatečný impuls pro firmy k zavádění této technologie;
- Sektory v rámci EU ETS dnes emitují méně než polovinu emisí skleníkových plynů v EU. **Ostatní emise včetně domácností nejsou obdobně dostatečně regulovány, což může mít za následek i jejich nárůst. To může dále znehodnocovat výsledky dosažené v rámci EU ETS a zabránit úspěšnému dosahování celkových stanovených cílů za cenu tvrdých dopadů na průmysl.** Případný neúspěch snižování emisí v sektorech mimo EU ETS či nemožnost celospolečenské změny vzorců spotřebního chování se patrně projeví dalším **zprísněním opatření pro průmysl, neboť je to politicky snazší; efektivita opatření bude nicméně klesat, zatímco náklady firem stoupat;**
- **Investiční a provozní náklady spojené s transformací průmyslu budou tak enormní, že je průmysl nedokáže ani s různými typy subvencí unést a zároveň si zachovat globální konkurenceschopnost.** Jsme přesvědčeni, že investice do procesů a technologií, které jsou dnes často jen ve stadiu myšlenky či pilotního testování, nelze v potřebné výši pokrýt z evropských či národních nástrojů podpory;
- Pokud se náklady spojené s dekarbonizací průmyslu přičtou k **dalším nákladům**, jež musí evropský a český průmysl na rozdíl od konkurence ze třetích zemí již dnes nést, znamená to **vážné ohrožení**

² „Climate Paths for Germany“; BCG, Prognos (2018)

konkurenceschopnosti velké části českého průmyslu. Poptávka po produktech českých a evropských firem v Evropě a ve světě přitom nezanikne – výroba se jen přesune jinam (společně s kvalitními pracovními místy, daňovými výnosy, VaV atd.) a bude energeticky náročnější a environmentálně mnohdy škodlivější. **Poptávka a nákup produktů vyrobených mimo Evropu evropskými spotřebiteli a firmami pak paradoxně způsobí nárůst globálních emisí, nikoliv jejich pokles.** Tento proces samozřejmě dávno probíhá, viz například zánik britského průmyslu a rostoucí objem dovozu z Asie, tedy externalizace emisí skleníkových plynů mimo EU;

- Dekarbonizace evropského průmyslu ve smyslu implementace inovačních technologií bude znamenat zvýšení výrobních nákladů evropských firem o 35-100 % u oceli³, 20-45 % u plastů a 70-115 % u cementu⁴. Produkty těchto (a dalších) odvětví by za takových podmínek byly **globálně neprodejně**;
- Evropská komise v rámci CPA vkládá velké naděje do elektrifikace průmyslu. To předpokládá **dostupnost dostatečného (a stabilního) objemu elektrické energie (ale i jiných druhů energií) za konkurenceschopnou cenu.** Předpokladem je celková proměna energetického mixu, vývoj, vybudování a instalace adekvátních zdrojů energie, včetně velkokapacitních úložišť uhlíkově čisté energie (ty jsou zatím v nedohlednu), a radikální posílení kapacity a odolnosti přenosové a distribuční soustavy. Jen zachování stávajícího objemu výroby oceli, chemických produktů a cementu v Evropě znamená dodatečnou spotřebu elektrické energie v objemu 710 TWh ročně⁵, tj. víc, než dnes spotřebuje celé Německo. **EU má relativně vysoké ceny energií již dnes a my se obáváme dalšího zhoršení.** Specifikem ČR navíc je, že má v rámci EU poměrně vysoké ceny elektrické energie pro velké odběratele;
- Nevíme, **zda lze v našich podmínkách zajistit kontinuální dodávku uhlíkově čisté energie v objemu odpovídajícím potřebám průmyslu.** Na zdroje jako je zemní plyn či jádro pohlíží EU nepochopitelně spíše skepticky. Dokonce i spalování biomasy může být omezeno kvůli potřebě snížení emisí NO_x, zatímco např. zavedení vodíkových technologií, na které se do budoucna hodně spoléhá, bude vyžadovat obrovský nárůst spotřeby energie (na výrobu vodíku);
- S radostí sledujeme pokles výrobních nákladů na elektřinu z obnovitelných zdrojů, **máme však obavy z toho, aby cena elektřiny pro velké spotřebitele, jejíž významnou složku tvoří daně, síťové náklady a poplatky za OZE, nebyla trvale vyšší, než je cena elektřiny dnes.** Vycházíme přitom z neblahé zkušenosti se „solárním boomem“;
- Přijetí dalších opatření uvedených v CPA v kombinaci s připravovanou evropskou taxonomií udržitelných investic zaměřených zejména na klimaticky neutrální technologie může svými restrikcemi a kritérii (viz např. aktuální nereálné požadavky pro uznatelnost projektů v oblasti výroby oceli) **významně narušit investiční cyklus firem,** který je v našich odvětvích velmi dlouhý. **České firmy by tak v tomto ohledu mohly čelit trojím nákladům (nenávratnost již provedených investic do environmentálních opatření, náklady na nové technologie a vyšší náklady na financování provozu).** Situace se lehce může vyvinout až do stavu, kdy v budoucnu firmy nebudou moci s podporou investovat už ani do opatření, která přes velký mitigační potenciál nezaručují stoprocentní klimatickou neutralitu;
- **Světovou, ale ani evropskou poptávku po některých výrobcích nelze kvůli specifičnosti některých výrobních procesů uspokojit čistě prostřednictvím klimaticky neutrálních či nízkoemisních technologií a postupů:** viz např. globální nedostatek šrotu pro přechod ocelářství na výrobu v emisně méně náročných elektrických pecích;
- **Cíl uhlíkové neutrality do roku 2050 bude mít velký dopad na zaměstnanost a prosperitu průmyslových regionů.** Bezuhlíková transformace průmyslu s sebou mimo jiné přináší potřebu vyšší kvalifikovanosti a někdy i kompletní rekvalifikace zaměstnanců. **Obáváme se, že ČR není připravena tak rychle investovat či směřovat dostatečné prostředky do vzdělávacího systému**

³ „A Green Deal on Steel: Priorities for transitioning the EU to carbon neutrality, circularity“; EUROFER (2019)

⁴ „Industrial Transformation 2050: Pathways to Net-Zero Emissions from EU Heavy Industry“; Material Economics (2019)

⁵ „Industrial Transformation 2050: Towards an Industrial strategy for a Climate Neutral Europe“; IES (2019)

a odborného školství, stejně jako do rekvalifikace stávajících zaměstnanců v dotčených průmyslových oblastech. To samozřejmě zdaleka tolik netrápí průmyslově méně intenzivní země EU, které proto bez problémů podporují vyšší klimatické ambice Evropské komise;

- Pokud k těmto a jiným obavám přičteme **další problémy a bariéry, kterým již dnes evropský a český průmysl čelí** (např. globální nadkapacita výroby oceli způsobená často strategickou státní podporou v zemích mimo EU, zavádění obchodních bariér, neustále se měnící a přibývající regulace EU a s ní související náklady, rostoucí cena emisní povolenky, omezené možnosti státní podpory, vysoké náklady na energie atd.), jen **podtrhneme kritičnost situace**;
- Pokud se nezamezí úniku uhlíku, tj. přesunutí průmyslové výroby v důsledku evropských opatření mimo EU, **nemusí mít nakonec snahy EU v globálním měřítku z hlediska zmírňování klimatické změny takřka žádný efekt**;
- **Jediné politické rozhodnutí dokáže změnit či narušit dosavadní vývoj, vizi i smysl snahy rapidně snižovat emise skleníkových plynů.** Příkladem je odmítnutí Pařížské dohody Donaldem Trumpem či rozhodnutí nového brazilského prezidenta o ještě intenzivnějším odlesňování Amazonie. Více než miliarda lidí je bez elektřiny. Lidé v Číně, Indii a Africe budou bohatnout a jejich emise budou nevyhnutelně stoupat⁶. Právo zvyšovat životní úroveň jim těžko můžeme upírat. Neznamená to ani (a v žádném případě netvrdíme), že Evropa má založit ruce do klína a přestat snižovat vlastní emise. Znamená to, že **musíme vidět evropské snahy, související náklady, výsledky a dopady v globálním kontextu**;
- **ČR i EU stále chybí jasná a koherentní průmyslová politika**, která by byla výsledkem spolupráce se zástupci průmyslu, a která by nastavila rámec pro realistickou transformaci průmyslu.

Co navrhujeme

- **zachování a prosazování rezervovaného postoje ČR k cíli dosažení uhlíkové neutrality v roce 2050**;
- **plnou politickou a finanční podporu českého průmyslu na evropské i národní úrovni s cílem zachovat jeho konkurenceschopnost při postupné transformaci**;
- **zahájení velmi intenzivní spolupráce se státní správou a na vládní úrovni** a pomoc při hledání ekonomicky i technologicky dostupných možností postupné transformace českého průmyslu a patřičných forem podpory;
- **analýzu a odbornou diskusi nad možnostmi elektrifikace českého průmyslu** a souvisejícími hrozbami a příležitostmi (vybudování potřebné infrastruktury, finanční dostupnost čisté energie v dostatečném množství, aj.);
- **maximalizaci státní podpory, vč. maximalizace kompenzace nepřímých nákladů EU ETS energeticky náročným odvětvím ohroženým únikem uhlíku**; cena emisních povolenek se za poslední dva roky vyšplhala na téměř 30 EUR a průmysl tak jednak čelí několikanásobně zvýšeným nákladům na jejich nákup, jednak musí nakupovat významně zdraženou elektřinu, do které se toto navýšení ceny povolenky plně promítá. ČR je téměř jedinou průmyslovou zemí EU, která dosud kompenzace těchto zvýšených nákladů nezavedla, a proto voláme po jejich zavedení co nejdříve (již za rok 2019), a to v maximální výši podle evropských předpisů;
- dokud země mimo EU nezavedou alespoň obdobně přísné environmentální podmínky, **je nutné narovnat hřiště tak, aby české a evropské firmy soutěžily za stejných podmínek, ať už formou uhlíkového přípatku na hranicích EU (border adjustment mechanism) či jinou, s cílem narovnat konkurenceschopnost**;

⁶ Jen mezi lety 2017 a 2018 došlo např. v Indii k nárůstu emisí CO₂ o 6,3 % a v Číně, která tvoří dnes více než čtvrtinu světových emisí, o 4,7 % (zdroj: WRI).

- **maximální eliminace poplatků, kterým český průmysl čelí a bude čelit**, např. v oblasti podpory OZE;
- ve spolupráci s průmyslem **vytvořit jasnou průmyslovou strategii** (včetně možné podpory), a to samostatně i v rámci evropských i národních strategických dokumentů (viz např. nedostatečně rozpracované kapitoly o průmyslu v rámci návrhů Vnitrostátního plánu České republiky v oblasti energetiky a klimatu atd.); na evropské ani české úrovni dosud neexistuje ucelená středně/dlouhodobá průmyslová politika, která by mj. obsahovala jasný plán zachování globální konkurenceschopnosti evropského průmyslu;
- **eliminovat tendence evropských politik zužovat možnost investic a podpory do technologií a opatření, které nezapadají do vizionářských představ Evropské komise** a soustředit se na všechny dostupné prostředky k efektivnímu snižování emisí (podniky jsou si samozřejmě samy vědomy, že např. velké investice do tuhých fosilních paliv se již nevyplatí, resp. nezískají ani podporu); **nevykloučovat z podpory žádné skupiny podniků.**